LEADER-CLLD u novom programskom okviru VFO i NRPP 2028.-34.

Radionica/Policy – lab: „LEADER-CLLD - prosperitetne lokalne zajednice danas i u novom razdoblju 2028+

Donji Seget, 15.-18.06.2026.

Ključne institucije EU-a

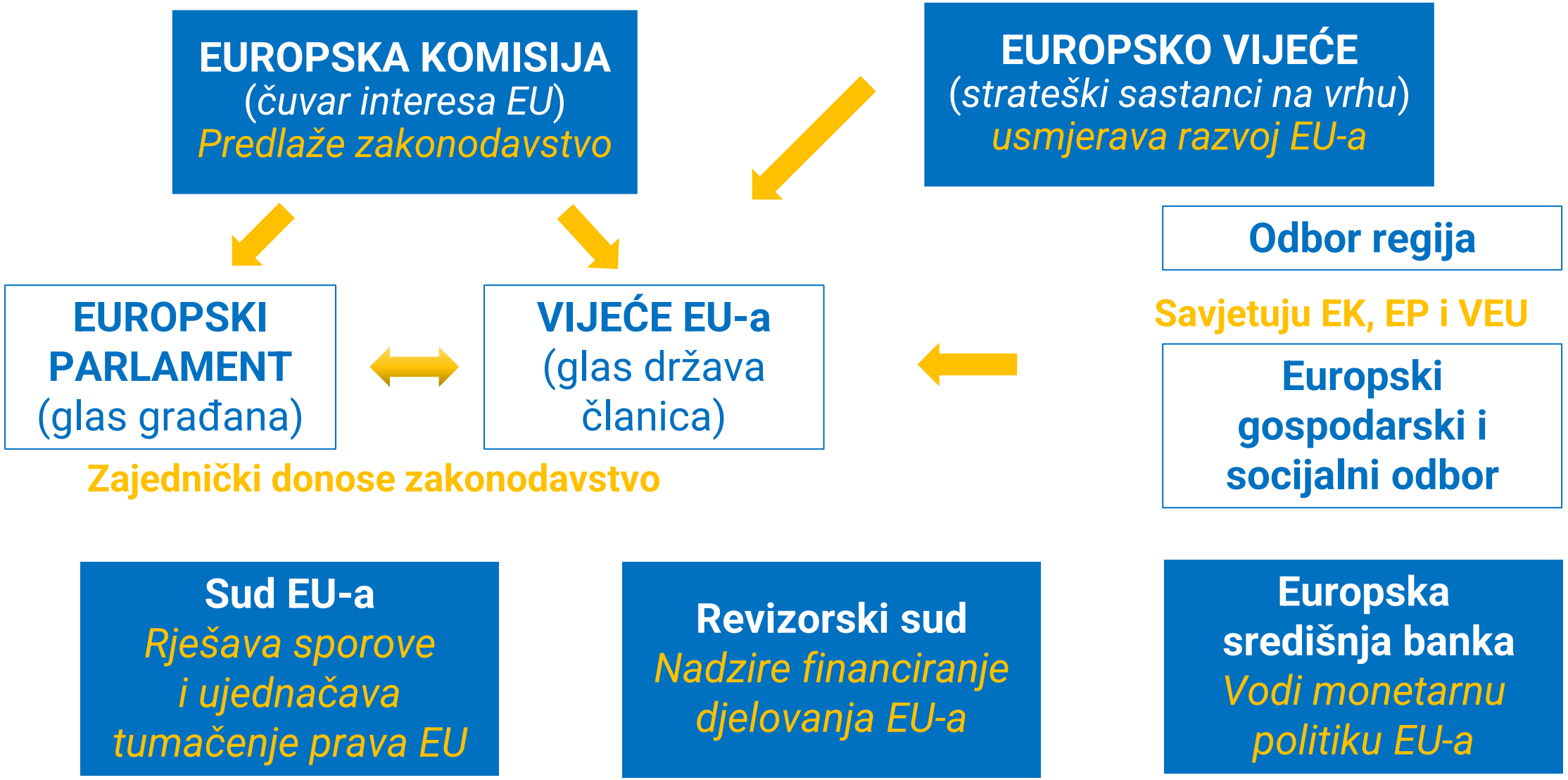

Izvor: I. Vidačak

Ključna područja nadležnosti EU-a

Isključiva nadležnost EU-a

- Carinska unija
- Tržišno natjecanje
- Monetarna politika
- Očuvanje morskih resursa (CFP)
- Zajednička trgovinska politika
- Međunarodni ugovori

Podijeljene ovlasti

- Unutarnje tržište
- Socijalna politika
- Ekonomska i socijalna kohezija
- Poljoprivreda
- Okoliš
- Zaštita potrošača
- Promet
- Energija
- Područje slobode, sigurnosti i pravde
- R&D
- Javno zdravstvo
- Razvojna suradnja i humanitarna pomoć
- Trans-europske mreže

Ovlasti podupiranja, koordinacije i nadopune

- Zdravstveni sustav
- Industrija
- Kultura
- Turizam
- Obrazovanje, strukovno usavršavanje i mladi
- Civilna zaštita
- Administrativna suradnja

Posebne koordinacijske ovlasti

- Ekonomske politike i politika zapošljavanja
- Zajednička vanjska i sigurnosna politika
- Klauzula o fleksibilnoj suradnji

Izvor: I. Vidačak

Što je višegodišnji financijski okvir EU-a (VFO)?

- **Sedmogodišnji proračun EU-a (2028.–2034.)**
- Određuje:
  - maksimalni iznos rashoda (gornje granice),
  - izvore prihoda (vlastita sredstva) te
  - programe EU-a, uključujući njihovu strukturu i proračun.
- Postoji od 1988.
- Osigurava:
  - stabilnost i predvidljivost financiranja
  - usklađenost potrošnje s političkim prioritetima EU-a
  - proračunsku disciplinu.

Paket VFO-a uključuje

tri paralelna procesa pregovora:

Uredba o VFO-u: godišnje gornje granice rashoda

Vlastita sredstva: nacionalni doprinosi i EU-porezi koji izravno financiraju proračun EU-a

- *usvajanje jednoglasno u Vijeću EU-a, uz suglasnost Parlamenta i ratifikaciju svih država članica*

Sektorski programi: proračun i struktura pojedinih programa

- *uredbe u redovnom zakonodavnom postupku - Parlament i Vijeće EU-a ravnopravno odlučuju*

Novi prijedlog Europske komisije

- Europska komisija je u srpnju 2025. predstavila prijedlog novog Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) koji predviđa proračun od gotovo 2 bilijuna eura. Struktura se temelji na tri glavna stupa:
  - **Nacionalni i regionalni partnerski planovi** (865 mlrd. €) obuhvaćaju kohezijsku politiku, ribarstvo, poljoprivredu i socijalne ciljeve, s naglaskom na potporu slabije razvijenim regijama
  - **Konkurentnost, prosperitet i sigurnost** (590 mlrd. €) s fokusom na zelenu i digitalnu tranziciju, inovacije i jačanje europske obrane
  - **Globalna Europa** (200 mlrd. €) kroz koji se financira vanjsko djelovanje, humanitarna pomoć i proširenje, uz poseban fond za oporavak Ukrajine.

Uz to, uvode se novi **vlastiti izvori prihoda**, pojednostavljuju se procedure i naglasak stavlja na **financiranje temeljeno na rezultatima**, a ne na naknadi troškova.

Koji su prioriteti novog prijedloga proračuna EU-a?

- Ulaganje u ljude, države članice i regije
- Potpora za obrazovanje, socijalna prava i demokraciju
- Jačanje konkurentnosti, istraživanja i inovacija za veći prosperitet
- Zaštita građana i povećanje pripravnosti i otpornosti
- Zaštita Europe
- Izgradnja partnerstava za snažniju Europu u svijetu

VFO 2028. – 2034. – glavne novine

- uvodi **jednostavniju, pregledniju i fleksibilniju strukturu proračuna EU-a**
- cilj je omogućiti brže reagiranje na krize, jasnije prioritete i učinkovitije korištenje sredstava.

- **1. Manje proračunskih naslova i manje programa**
  - pojednostavljuje strukturu prelaskom sa 7 na 4 proračunska naslova i smanjenjem broja centraliziranih programa s 52 na 16 - **većina dosadašnjih fondova objedinjuje se u NRPP-ovima**
  - Želi se manje fragmentacije, više koherentnosti i lakše upravljanje
- **2. Jača uloga godišnjeg proračuna**
  - manje unaprijed fiksiranih iznosa, a više prostora za **godišnje dogovaranje** prioriteta između Komisije, Parlamenta i Vijeća
  - EU tako može **brže prilagoditi sredstva** novim potrebama

VFO 2028. – 2034. – glavne novine

- **3. Novi fondovi koji objedinjavanju postojeće instrumente**
  - Fond za ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, poljoprivredu, ruralni razvoj, ribarstvo i pomorstvo, prosperitet i sigurnost → financira jedinstvene **nacionalne i regionalne partnerske planove** (NRPP) te Interreg
  - Fond za konkurentnost → objedinjuje centralizirane programe
  - Globalna Europa → okuplja sredstva za treće zemlje, partnere i države kandidatkinje
- **4. Posebni instrumenti za dodatnu fleksibilnost**
  - Instrument fleksibilnosti i Instrument jedinstvene margine (neiskorišteni fiskalni prostor iz prethodnih godina) - omogućuju brzo mobiliziranje dodatnih sredstava kad je potrebno
- **5. Zajedničko zaduživanje u posebnim situacijama**
  - CatalystEU za financiranje partnerskih planova
  - Krizni mehanizam za hitne zajmove državama članicama

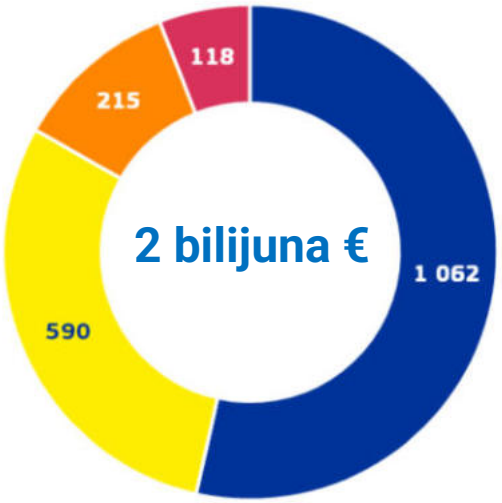

1. Ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija, poljoprivreda, ruralni razvoj i pomorstvo, prosperitet i sigurnost
2. Konkurentnost, prosperitet i sigurnost
3. Globalna Europa
4. Administracija i ostale politike

1: Svi dosadašnji programi podijeljenog upravljanja koje EU provodi zajedno s državama članicama (npr. fondovi poput Kohezijskog fonda, Europskog socijalnog fonda, poljoprivredni fondovi i sl.) i otplata instrumenta NextGenerationEU (vraćanje sredstava koja je EU posudila za financiranje oporavka nakon pandemije)

2: Svi programi izravnog upravljanja s unutarnjom dimenzijom - Europska komisija upravlja sama; politike unutar EU - istraživanje, digitalizacija, sigurnost, inovacije (npr. Obzor Europa, Digitalna Europa, djelomično Erasmus+, EU4Health)

3: Svi programi vanjskog djelovanja - sve što EU financira izvan EU-a (diplomacija, razvoj, humanitarna pomoć, međunarodni projekti)

Okvir za praćenje učinka u novom VFO-u

Horizontalni pokazatelji učinka

- svi programi moraju dokazati da su **održivi** i **uključivi**, a ne samo „zeleni” ili „socijalni”
- Uvode se u (gotovo) sve programe
  - Načelo „ne čini značajnu štetu”
  - Načelo ravnopravnosti spolova

Komisija će izraditi provedbene smjernice.

Tematski pokazatelji koji usmjeravaju rashode

- EU uvodi skup pokazatelja koji će određivati gdje bi se sredstva trebala usmjeravati
  - Pokazatelji definiraju prioritete unutar VFO-a (npr. pokazatelji za *obrazovanje i vještine* mogu usmjeravati izdatke u programu Erasmus+)

- **Horizontalni pokazatelji** = obvezna pravila koja vrijede za sve programe (okoliš, ravnopravnost).
- **Tematski pokazatelji** = alat koji određuje kamo će ići novac, ovisno o prioritetima i rezultatima.

Prijedlog proračuna

Ostalo

- Instrument za povezivanje Europe (CEF)
- Civilna zaštita i zdravstvo
- Program jedinstvenog tržišta
- Istraživanje i osposobljavanje za program Euratom
- Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP)
- Pravosuđe
- Razgradnja nuklearnih postrojenja
- Prekomorske zemlje i teritoriji
- Program Periklo IV

Otplata instrumenta NextGenerationEU

Globalna Europa

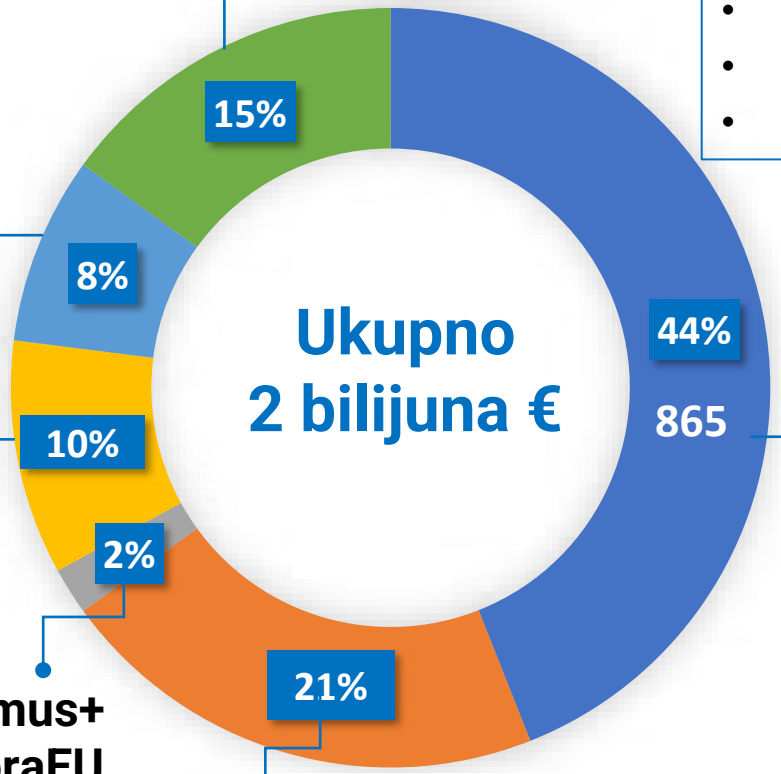

Nacionalni i regionalni partnerski planovi (NRPP)

Erasmus+ i AgoraEU

Europski fond za konkurentnost
(npr. Obzor Europa, Inovacijski fond)

- Od 52 do 16 programa
- Jednostavnije za korisnike
- Usmjereno na rezultate
- Lakša prilagodba

A što traži EU Parlament – Rezolucija o novom VFO-u (28.04.2026.)

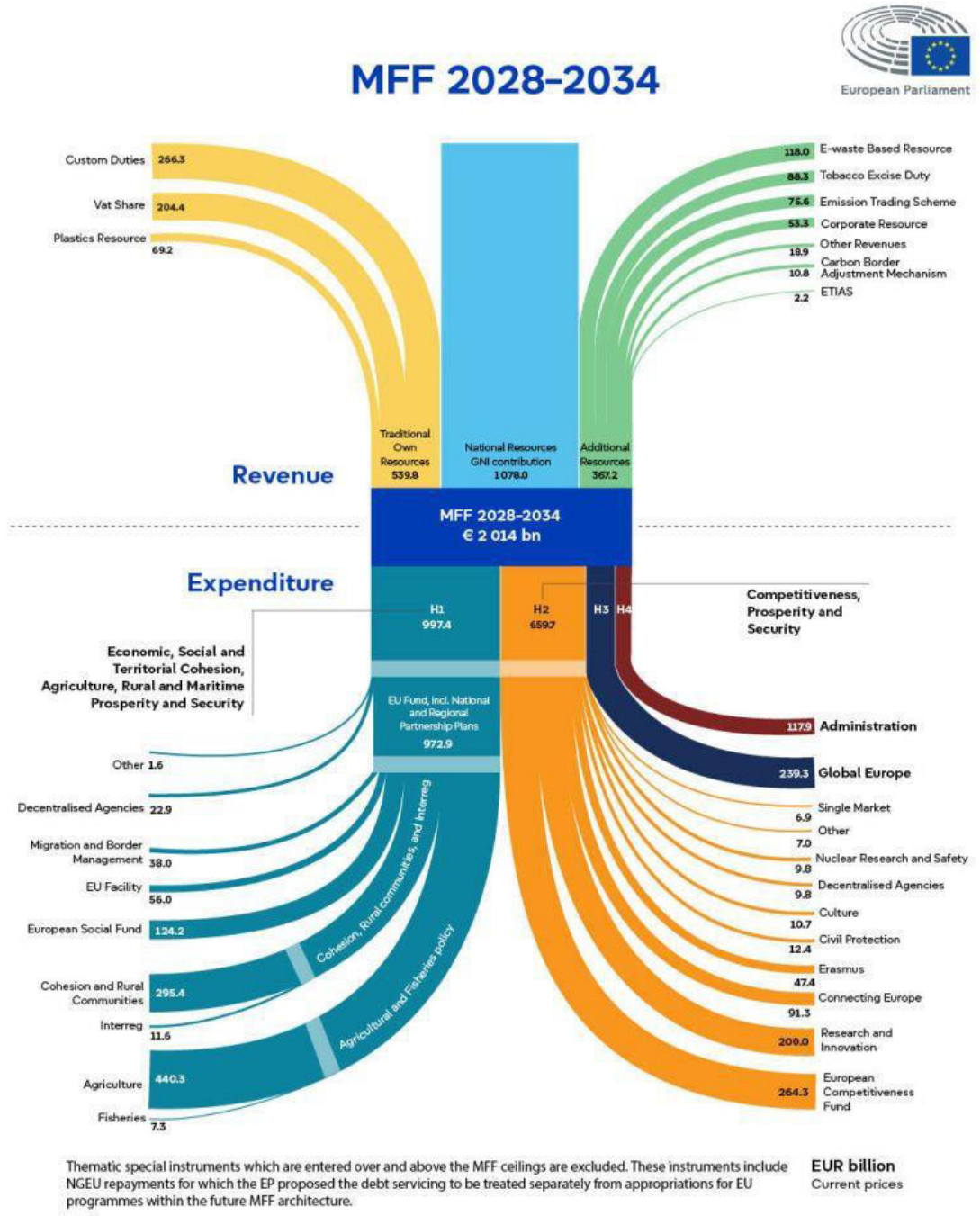

Nova vlastita sredstva EU-a

CORE (Corporate Responsibility Levy)

- Doprinos velikih poduzeća koja posluju na jedinstvenom tržištu
- Cilj: stabilno financiranje EU i otplata zajedničkog duga
- Najsporniji prijedlog; Njemačka mu se snažno protivi

Ostala predložena vlastita sredstva

- ETS prihod – dio prihoda od trgovanja emisijama prelazi u proračun EU-a
- CBAM – mehanizam za ugljik na granici; prihod od uvoznih naknada
- Sredstva koja se temelje na nenaplaćenom e-otpadu
- Sredstva od trošarina na duhan
- Digitalni doprinos – potencijalni doprinos velikih digitalnih platformi (ovisno o globalnim dogovorima)

Zašto su važna?

- Smanjuju ovisnost o nacionalnim doprinosima
- Osiguravaju dugoročno financiranje zajedničkih politika i instrumenata EU-a

Nacionalni i regionalni partnerski planovi - NRPP

Novi strateški instrumenti koji će objediniti provedbu fondova EU-a, uključujući:

- Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP),
- Kohezijsku politiku, Zajedničku ribarsku politiku (ZRP)
- Europski socijalni fond Plus (ESF+) i
- druge instrumente relevantne za ruralni, gospodarski i društveni razvoj.

Hrvatska bi u novom VFO-u trebala imati **oko 16,8 mlrd € bespovratnih sredstava**

Struktura I. stupa VFO 2028. -2034.

Stup I: Fond za ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju, poljoprivredu i ruralni razvoj, ribarstvo i pomorstvo, prosperitet i sigurnost

Nacionalni i regionalni partnerski planovi (27)

Ekonomska, teritorijalna i socijalna kohezija uključujući ribarstvo i ruralne zajednice i turizam

Potpore dohotku (ZPP i ribarstvo)

sigurnosna politika („zamjenjuje“ FAMI, FUS i BMVI)

Posebni dio: Socijalni fond za klimatsku politiku (vanproračunski instrument)

EU facility

EU Facility u I. stupu znači skup centraliziranih EU programa kojima upravlja Komisija i koji financiraju paneuropske, strateške prioritete izvan nacionalnih i regionalnih planova.

Interreg plan (1)

Teritorijalna suradnja

Izvor MRRFEU

O čemu odlučuju države članice?

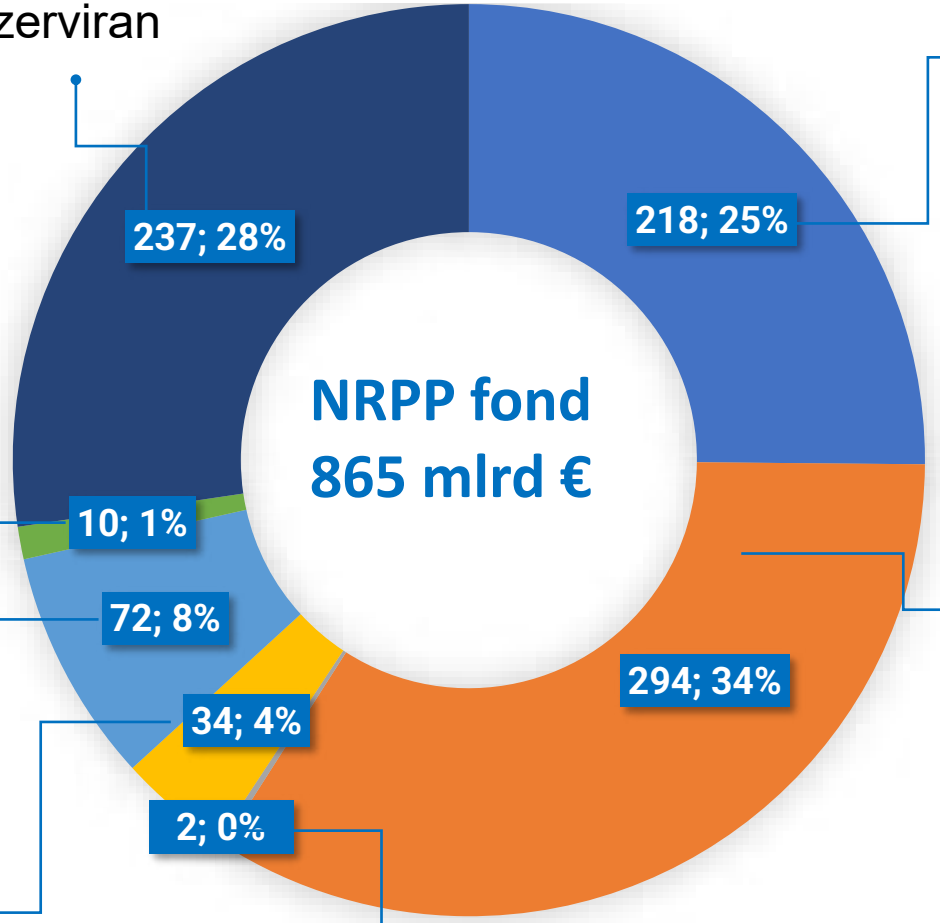

DOSTUPAN IZNOS
– nije rezerviran

Manje razvijene regije (min.)

Interreg

Instrument EU-a* (uključujući sigurnosnu mrežu za jedinstvo i promidžbu poljoprivrede)

ZPP potpora dohotku (min. – rezervirano)

Upravljanje migracijama i granicama (min.)

Ribarski dohodak (min. rezervirano)

Izvor: Europska komisija

* Skup financijskih mehanizama EU-a koji se koriste za: stabilizaciju tržišta u poljoprivredi; intervencije u kriznim situacijama; promidžbu poljoprivrednih proizvoda EU-a, osiguravanje jedinstvenog funkcioniranja zajedničkog tržišta

NRPP – okvir za strateško usmjeravanje

(policy reference framework)

Okvir za strateško usmjeravanje (usmjeravanje javnih politika/ referentni strateški okvir) predstavlja skup dokumenata i procesa koji će biti temelj za utvrđivanje **specifičnih izazova** koje države članice i regije trebaju adresirati u svojim NRP planovima.

Svrha:

- Osigurati **predvidljivost** i ravnopravne uvjete među državama članicama i regijama
- **Uskladiti se s prioritetima EU-a**, uz uvažavanje specifičnih **nacionalnih** i **regionalnih potreba** i izazova svake države članice

Opseg referentnog strateškog okvira

➢ NRP planovi trebaju učinkovito adresirati sve ili značajan dio izazova identificiranih u:

Europskom semestru	• posebno u **preporukama po državama** (CSR-Country-Specific Recommendations) - analiza gospodarstva i društvenih izazova države članice; izvješće za zemlju (**Country Report**); **nacionalni program reformi**, uključujući one povezane s **Europskim stupom socijalnih prava** • jači teritorijalni fokus
Relevantnim dokumentima koje je Komisija usvojila ili ocijenila, **povezanih sa specifičnim ciljevima Uredbe**	• nacionalne preporuke za **ZPP** (uklj. LEADER) • preporuke u okviru **Digitalnog desetljeća** • izvješća o **vladavini prava**
Relevantnim dokumentima i strategijama koje su usvojili Vijeće ili Komisija **u području unutarnje sigurnosti, integriranog upravljanja granicama, vizne politike, azila i migracija**	• Pakt o migracijama i azilu • europske i nacionalne integrirane strategije upravljanja granicama • Schengenska IT arhitektura • Schengenski evaluacijski mehanizam i procjene ranjivosti • Mehanizam praćenja Europske agencije za azil • Strategija Protect EU i Strategija pripravnosti Unije

Napomena: Većina dokumenata bit će objavljena ili ažurirana sredinom 2026.

Uključenost država članica

Okvir se temelji na dobro **uspostavljenim** i **suradničkim procesima** u kojima su države članice aktivno uključene:

Europski semestar: Doprinosi država članica prikupljaju se putem upitnika i raspravljaju tijekom posjeta državama; države članice daju komentare na izvješće; preporuke po državama (CSR) na kraju odobrava Vijeće.

Nacionalne preporuke za ZPP: ključni izazovi raspravljaju se izravno s državama članicama.

Digitalno desetljeće se temelji na suradničkom pristupu zajedničkim ciljevima; države članice sudjeluju u prikupljanju podataka, razmjeni dobrih praksi i raspravama o rezultatima (bilateralno i u Odboru za Digitalno desetljeće).

Dokumenti i strategije u području unutarnjih poslova: Vijeće sudjeluje u donošenju zakonodavnih dokumenata kroz redovni zakonodavni postupak; preporuke iz Schengenskih evaluacija odobrava Vijeće; strateški dokumenti raspravljaju se s državama članicama ili se pripremaju u suradnji.

Izvješće o vladavini prava: doprinosi država članica prikupljaju se putem upitnika i tijekom posjeta državama; nacrti izvješća dijele se s državama članicama radi komentara.

Usklađenost s drugim strateškim dokumentima

NRPP treba biti usklađen sa sljedećim strateškim dokumentima:

Nacionalni srednjoročni fiskalni strukturni planovi (MTP), koje odobrava Vijeće

- Trenutni MTP-ovi pokrivaju razdoblje do 2028. ili 2029.
- Za one koji završavaju 2028., države članice moraju podnijeti nove MTP-ove najkasnije do travnja 2028.

Nacionalni planovi obnove

- novi strateški dokumenti čija je svrha planirati ulaganja i reforme potrebne za obnovu i otpornost država, posebno u kontekstu **klimatskih, energetskih i gospodarskih izazova;** planirano usvajanje: rujan 2027.

Nacionalni energetski i klimatski planovi (NECP)

- Usvajaju se na razini država članica (uzimajući u obzir primjedbe Komisije); sljedeći ciklus: 2027.

Nacionalni strateški planovi za digitalno desetljeće

- Države članice ih trebaju ažurirati do prosinca 2026.

I dr. **EU strategije** (usvojene i u pripremi) – npr. Dugoročna vizija za ruralna područja, Pravo na ostanak, Vizija za poljoprivredu i hranu, Vizija za ribarstvo i akvakulturu, Strategija EU-a za otporne, prosperitetne i pogodne (za život) obalne zajednice, EU strategija za otoke i dr.

Doprinos jedinstvenom tržištu

Mjere s prekograničnom, transnacionalnom ili multinacionalnom dimenzijom, uključujući TEN-T prometnu mrežu i Trans-europsku energetsku infrastrukturu

Podrška važnim projektima od zajedničkog interesa (Important Projects of Common Interest-IPCEI) i projektima s oznakom *Competitiveness Seal*

Provedba mjera za Uniju štednje i ulaganja, npr. reforme za otvaranje štednih i investicijskih računa, olakšavanje pristupa malih ulagača tržištima kapitala, digitalizacija i povezivanje registara poduzeća radi lakšeg prekograničnog ulaganja i veće transparentnosti.

Competitiveness Seal je **oznaka izvrsnosti** koju Europska komisija dodjeljuje projektima koji su prošli strogu evaluaciju u centraliziranim EU programima (npr. Horizon Europe, Digital Europe), ali **nisu dobili financiranje** samo zato što **nije bilo dovoljno sredstava**.

Otvorena pitanja: klimatski i socijalni učinci NRPP-a

- **Načelo „ne čini značajnu štetu” nije dosljedno**
  - brojne iznimke (obrana, dio ZPP-a)
  - EU koeficijenti *(tzv. climate markers)* precjenjuju klimatske učinke (koeficijenti ne mjere stvarni učinak, nego pretpostavljeni doprinos na temelju tipa aktivnosti)
- **Uvjetovanost klimatskim ciljevima**
  - ako države neće ispuniti klimatske ciljeve do 2030., Komisija može tražiti veći udio zelenih ulaganja u njihovim NRPP-ima. To znači potencijalno veće obveze za države članice.
- **Regije pravedne tranzicije**
  - nisu definirane kao posebna kategorija
  - nema jamstva nastavka financiranja
- **Socijalni klimatski planovi**
  - uključivanje u NRPP može oslabiti ciljanje na ranjive skupine

Minimalni iznosi po državi članici za ZPP/ZRP

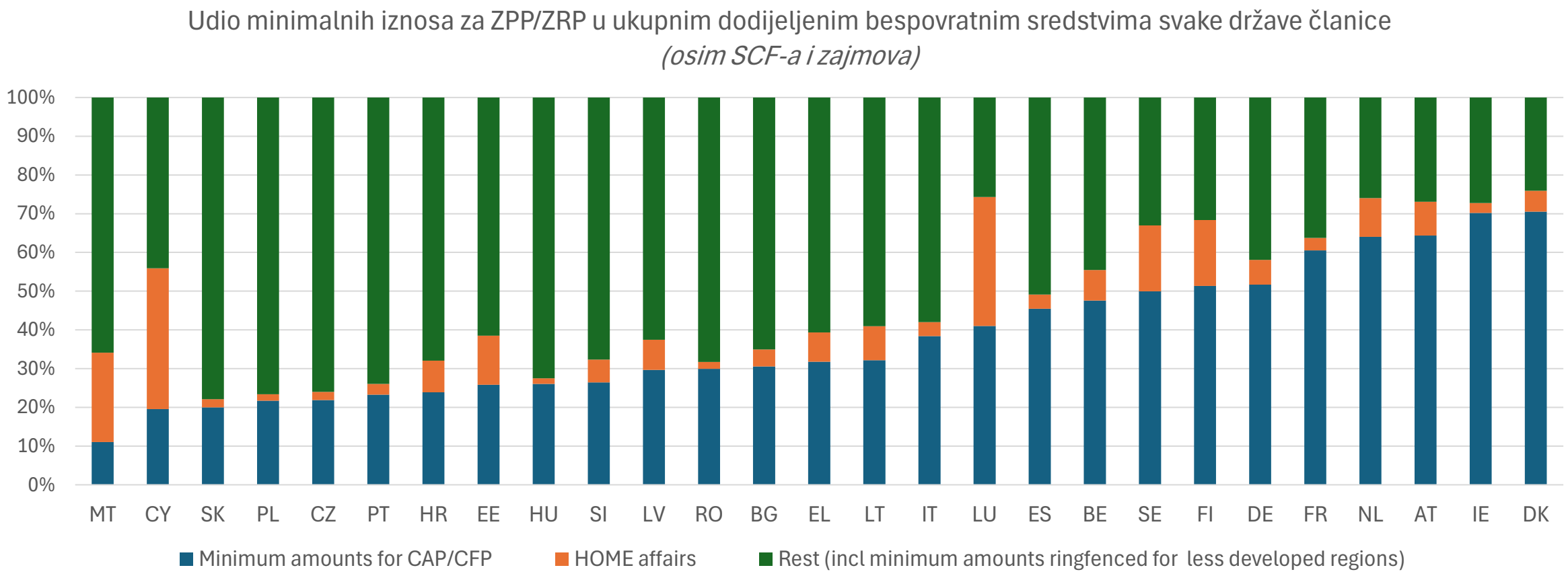

Što to znači za Hrvatsku?

Iznosi (indikativno)

- ≈ €**16,8 mlrd** inicijalno za RH (u megafondu)
- Opća alokacija €14,6 mlrd
- Migracije, sigurnost i unutarnji poslovi – €1,3 mlrd
- Socijalni klimatski fond – €1,0 mlrd

➢ U odnosu na ≈ €25 mlrd (2021–2027 + NGEU): smanjenje ukupne omotnice

Najveći rizici

- ZPP: pad s €4,99 na €3,7 mlrd (≈ −€1,3 mlrd)
- **Kohezija, ribarstvo i poljoprivreda „natječu se" u istom fondu s drugim prioritetima**
- Veće sufinanciranje i jača uvjetovanost (rezultati, vladavina prava)

Šanse / fokus

- Povezati konvergenciju s konkurentnošću: inovacije, produktivnost, digitalizacija
- Projekti spremni na vrijeme + jačanje kapaciteta za javnu nabavu i provedbu
- Pametno korištenje EU-zajmova (fiskalna održivost)

Izvor: EU budget / M. Vešligaj

Indikativni vremenski plan usvajanja NRPP-a

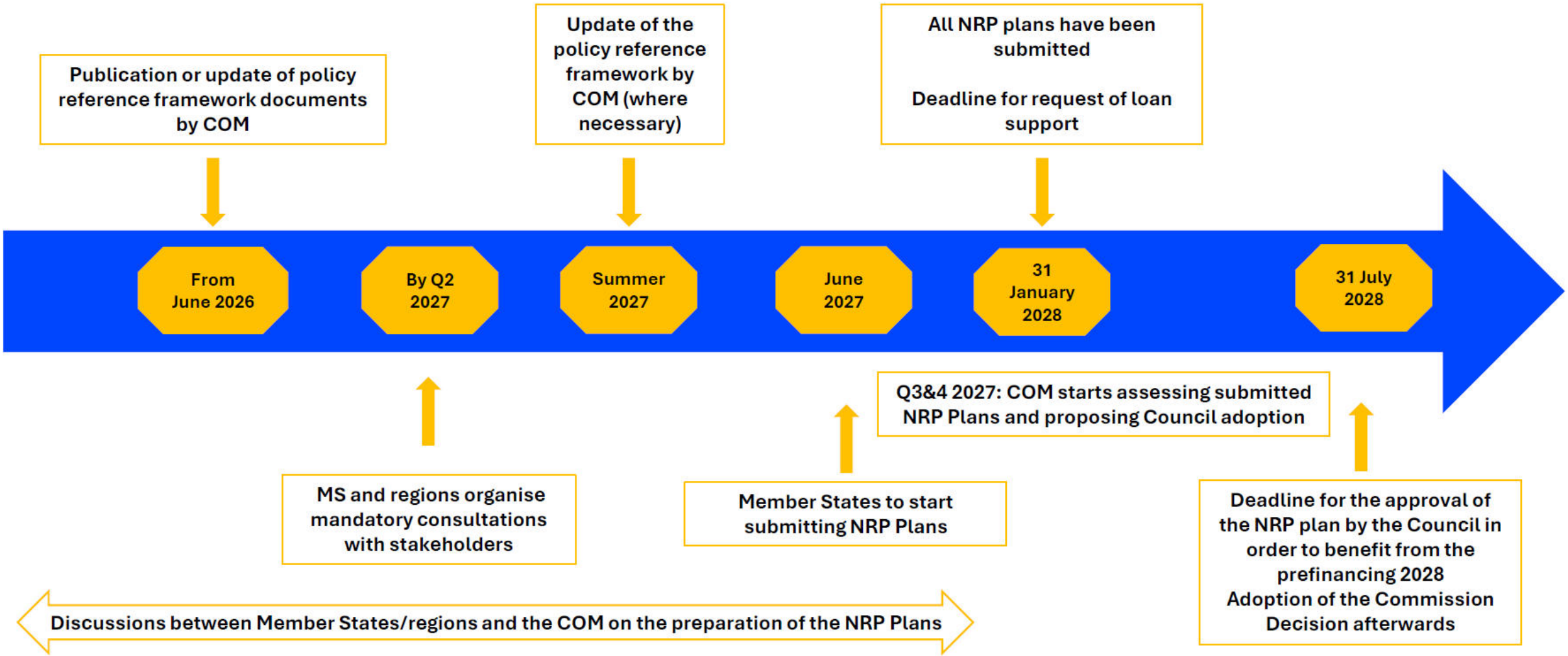

Izvor: Europska komisija

Kako se civilno društvo (i F/LAG-ovi) te regionalne i lokalne vlasti mogu uključiti u NRPP?

1. U fazi pripreme

- zahtijevati **formalno sudjelovanje** u izradi NRPP-ova (ne samo konzultacije) – *(dostavljeno NZRCD 15.05., zatraženo od MRRFEU od strane LmH 20.05.2025., nastavlja se…)*
- predlagati **konkretne reformsko-investicijske projekte**
- nastupati **zajednički** (županije, gradovi, razvojne agencije, F/LAGovi, udruge poslodavaca i sindikati, mreže udruga)

2. U fazi provedbe

- preuzeti **provedbene uloge** za teritorijalne komponente
- koristiti postojeće kapacitete iz kohezijske politike kako bi se smanjio provedbeni rizik

3. U praćenju

- sudjelovati u **mehanizmima praćenja**
- ukazivati na **probleme u provedbi i teritorijalne učinke**

4. Kroz EU kanale

- koristiti **EGSO, Odbor regija, EU Parlament i izravnu komunikaciju s Komisijom** za jačanje teritorijalnog glasa *(provodimo kontinuirano, od 2025.-te, izravno i putem ELARD-a)*

„Bez stvarnog uključivanja svih dionika u dizajn NRPP-a, reforme i ulaganja neće imati puni učinak na terenu."

Mogućnosti za ruralna područja (kopnena i obalna) u novom VFO/NRPP

s naglaskom na LEADER-CLLD

Izvor: EK, DG-i, RPSO i dr.

NRPP specifični ciljevi: ruralna (kopnena i obalna) područja/lokalne zajednice

Članak 3. NRP Regulative

a) Podržati održivi prosperitet Unije u svim regijama

b) Podržati obrambene sposobnosti i sigurnost Unije u svim regijama

(c) Jačanje socijalne kohezije podržavanjem ljudi i jačanjem društava Unije i socijalnog modela Unije

(d) Održavanje kvalitete života u Uniji

(e) Zaštititi i ojačati temeljna prava, demokraciju, vladavinu prava i podržati vrijednosti Unije

(i) poticanje **privlačnosti područja** kako bi se podržalo pravo ostanka, među ostalim u **okviru potpore strategijama za integrirani razvoj urbanih i ruralnih područja**, koja uključuje potporu za teritorijalne usluge i infrastrukturu

(iii) povećanje **privlačnosti i poboljšanje životnog standarda, uključujući pristup zdravstvenoj skrbi, u ruralnim područjima** i pravedne radne uvjete te poticanje generacijske obnove, poboljšanje pripravnosti i sposobnosti poljoprivrednika da se suočavaju s krizama i rizicima, unapređenje pristupa znanju i inovacijama te ubrzavanje digitalne i zelene tranzicije za uspješan poljoprivredni i prehrambeni sektor;

(iv) osiguravanje **održivosti, konkurentnosti i otpornosti sektora ribarstva i akvakulture** u Uniji, poticanje održivog i konkurentnog plavog gospodarstva u obalnim, otočnim i kopnenim područjima, **jačanje socioekonomskih mogućnosti i otpornosti lokalnih zajednica** te osiguravanje kvalitetnog upravljanja oceanima u svim dimenzijama kako bi bili sigurni, i čisti i kako bi se njima održivo gospodarilo;

Ruralni cilj

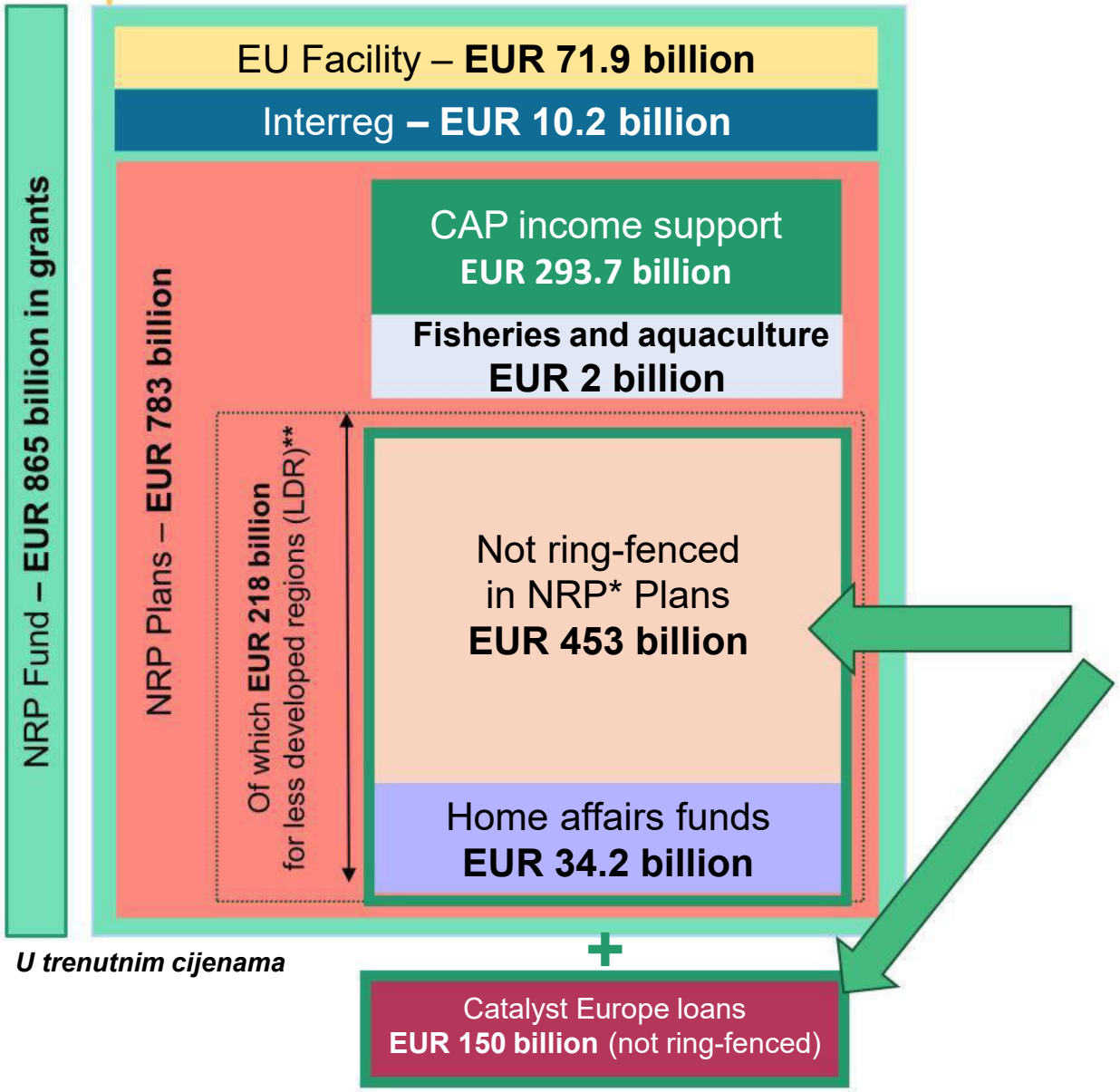

U trenutnim cijenama

U raspravi nakon prijedloga Komisije suzakonodavcima (studeni 2025.)

Cilj: Osigurati da ruralna područja i dalje imaju koristi od ciljanih ulaganja u svoj razvoj. Očekuje se da će države članice i regije izraditi **dosljedan program mjera** kojima se **rješavaju specifične potrebe i izazovi ruralnih područja**, gradeći **na sinergijama u svim područjima politike.**

10% omotnice NRP-a svakog plana (ukupna alokacija Unije, uključujući zajmove Catalyst Europe, a isključujući fond za socijalnu klimu, instrument EU-a i minimalne iznose za potporu dohotku za poljoprivredu i ribarstvo iz ZPP-a i ZRP-a).

EUR 48,7 billion > **EU 63,7 billion** ako se koriste krediti

** Intervencije ZPP-a i ZRP-a iznad ograničenih iznosa mogu se uračunati u namjenska sredstva za manje razvijene regije pod uvjetom da su u korist tih regija.

Definiranje „ruralnih područja”

Danas (strateški planovi ZPP-a): vrlo široka raznolikost definicija.

Sutra (NRPP-ovi): uočena potreba za zajedničkim pristupom kako bi se osigurali jednaki uvjeti u svim područjima politike i osiguralo da sredstva idu u ruralna područja

<u>Prijedlog (u raspravi Vijeća)</u>:

- ***Lokalne administrativne jedinice (LAU) – JLS klasificirane kao „ruralna područja“ prema europskoj teritorijalnoj tipologiji „stupanj“ urbanizacije.***
- ***Mogućnost odstupanja*** *radi prilagodbe klasifikacije kako bi se uzele u obzir nacionalne, regionalne ili teritorijalne specifičnosti (primjeri objektivnih kriterija o kojima se raspravljalo: visoka gustoća naseljenosti ili izoliranost).*

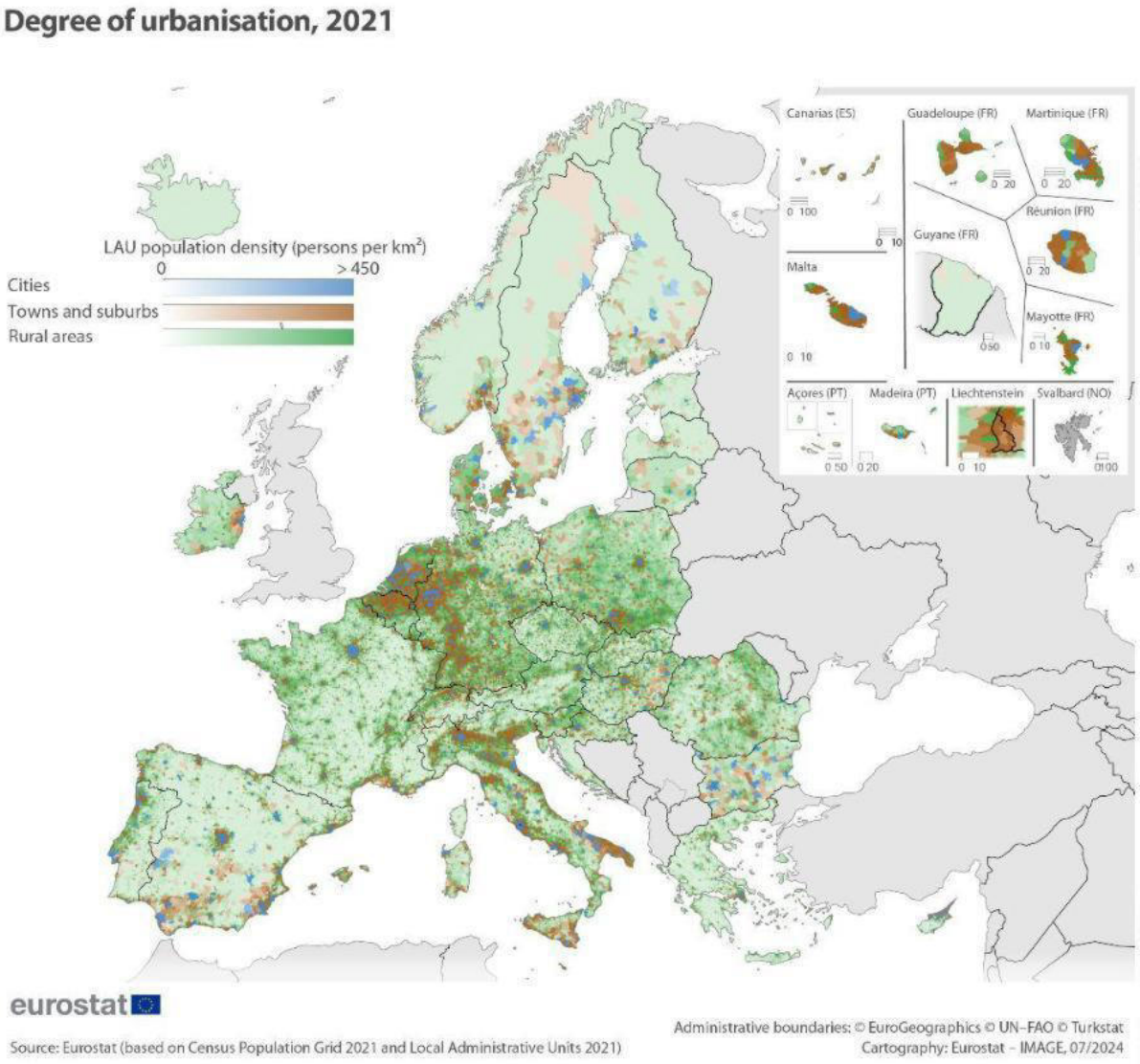

Ruralna područja: 25% stanovnika– 75% teritorija

Stupanj urbanizacije JLS, popis 2021.

Tri vrste jedinica lokalne samouprave (LAU-ova) definirane su kako slijedi:

- **gradovi** (gusto naseljena područja): teritorijalne jedinice na razini LAU-ova u kojima najmanje 50% stanovništva živi u urbanim središtima
- **manji gradovi i predgrađa** (područja srednje gustoće): teritorijalne jedinice na razini LAU-ova u kojima manje od 50% stanovništva živi u urbanim središtima i manje od 50% stanovništva živi u ruralnim mrežnim ćelijama (ako ZČ dokaže da joj je potrebno)
- **ruralna područja** (rijetko naseljena područja): prostorne jedinice na razini LAU-ova u kojima više od 50% stanovništva živi u ruralnim mrežnim ćelijama.

Izvor: https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/prostorne-klasifikacije-i-subnacionalne-statistike-2/stupanj-urbanizacije-degurba/453

Navod MPŠR (Rabac): Za provedbu LEADER-a važno je uključivanje i manjih gradova i predgrađa u definiciju ruralnih područja u okviru NRPP-a

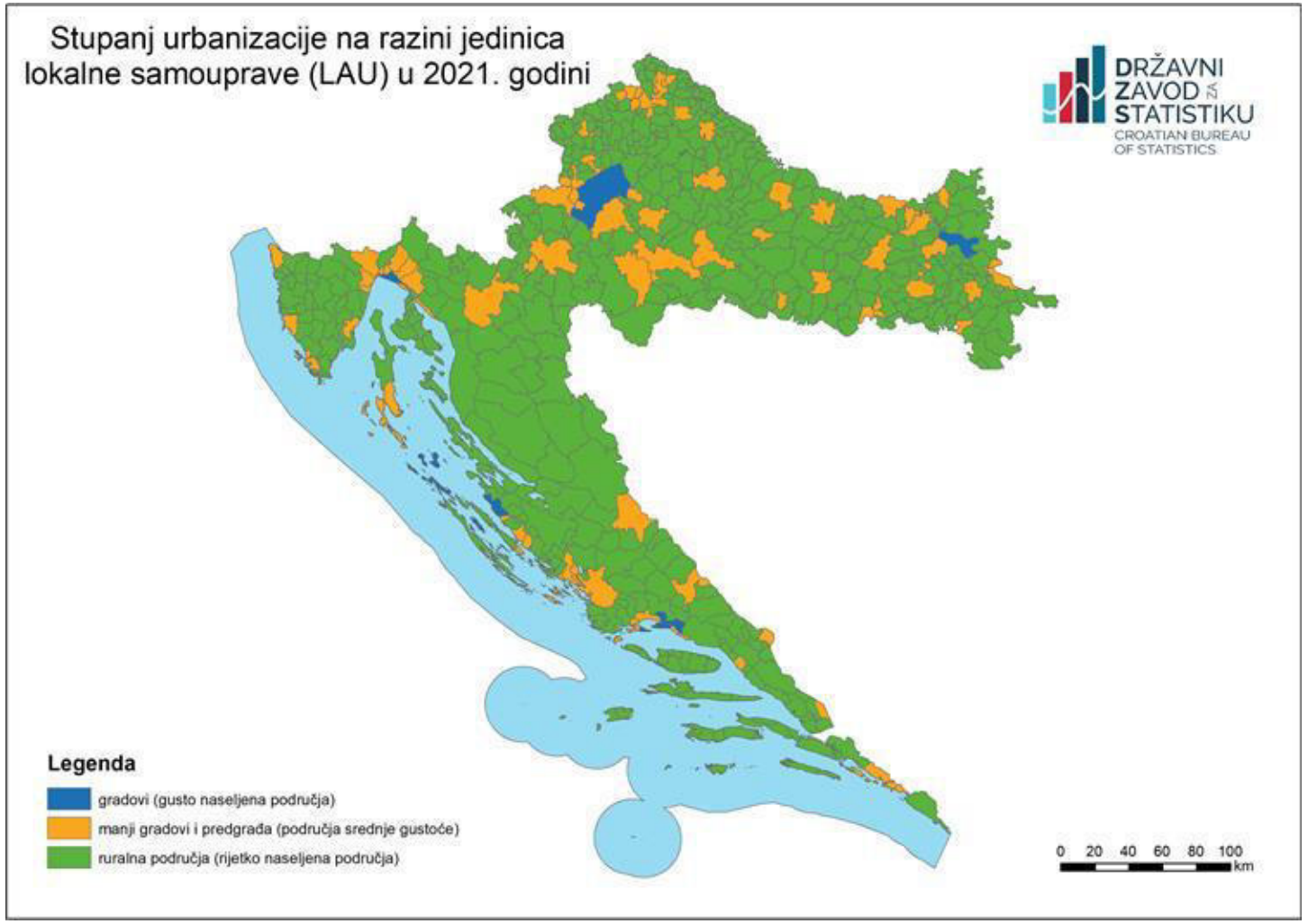

Teritorijalni zahtjevi za NRP Planove

- **Smanjiti ekonomske, socijalne i teritorijalne nejednakosti** u manje razvijenim, tranzicijskim i razvijenijim regijama, uključujući fokusiranje na specifične potrebe pograničnih regija, sjevernih rijetko naseljenih regija, **ruralnih, otočnih** i najudaljenijih regija, urbanih područja i područja pogođenih industrijskom tranzicijom, na temelju metodologije u prilogu VII. (članak 22.)

- Učinkovito doprinijeti promicanju korištenja intervencija teritorijalne i lokalne suradnje, uključujući integrirana teritorijalna ulaganja u ... **ruralna i obalna područja**, **lokalni razvoj vođen zajednicom (CLLD)** ili druge teritorijalne alate, uključujući strategije pravedne tranzicije i pametne specijalizacije, **LEADER** (članak 22.)

- *Obrazloženje (uvodna izjava 31): potreba za **osiguranjem komplementarnosti i sinergije** između različitih mjera koje podržavaju različita područja politika i usmjerene su na različite skupine korisnika, kako bi se ponudio sveobuhvatan politički odgovor za razvoj uspješnih ruralnih područja, razvoj integriranog planiranja kako bi se osiguralo da ruralne zajednice imaju pristup financiranju putem odgovarajućih mehanizama, strukture upravljanja za koordinaciju programiranja i provedbe, uzimajući u obzir **specifični kontekst ciljanih korisnika**; potreba za osiguranjem **izgradnje kapaciteta** i za administracije i za korisnike*

Relevantni (opisni) elementi planiranja

- **Annex V Regulative za NRP Fond (NRP template/predložak):**

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025PC0565

  - Naslov 1. (ukupni plan)
    - Dio 1.
      - Odjeljak 1.1 Potpora općim i **specifičnim ciljevima** (čl. 2. i 3.) – Uključujući one koji se **eksplicitno odnose na ruralna područja**
      - Odjeljak 1.2 **Opis izazova i povezanih mjera**
      - Odjeljak 1.5 Sveobuhvatan pregled podrške Plana **teritorijima navedenim u Annex-u VII > uključujući "Ruralna područja"**
      - Odjeljak 1.9 Sveobuhvatan pregled planirane upotrebe Integriranih alata teritorijalnog razvoja (uključujući CLLD/LEADER)
      - Odjeljak 1.10 Sveobuhvatan pregled kako Planovi učinkovito doprinose **upravljanju rizicima i digitalnoj tranziciji** (uključujući **u ruralnim područjima)**

Relevantni (opisni) elementi planiranja

- **Annex V Regulative za NRP Fond (NRP template/predložak):**

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025PC0565

  - Dio 2. (Poglavlja *uključujući mjere unutar poglavlja*)
    - Odjeljak 1.1- 1.2 **Strategija intervencije** (opis potreba/izazova/ciljeva i kako se mjere njima bave)
    - Odjeljak 1.3 **Opis sinergija mjera** uključenih u poglavlje (i, ako je primjenjivo, s drugim mjerama u drugim poglavljima plana ili s nacionalnim mjerama)
    - Odjeljak 2.3 uklj. opis **ciljanja mjera utvrđenih u Planu** - Čl. 36.1 (f)
    - Odjeljak 2.7 **teritorijalna dimenzija mjere** (teritorijalno označavanje uključujući i za kod **02- ruralna područja**)
    - Odjeljak 8 **Koordinacija/razgraničenje (demarkacija) i komplementarnost** (kako su mjere uključene u Plan usklađene s drugim mjerama koje podržavaju drugi instrumenti Unije) – Čl. 7.5

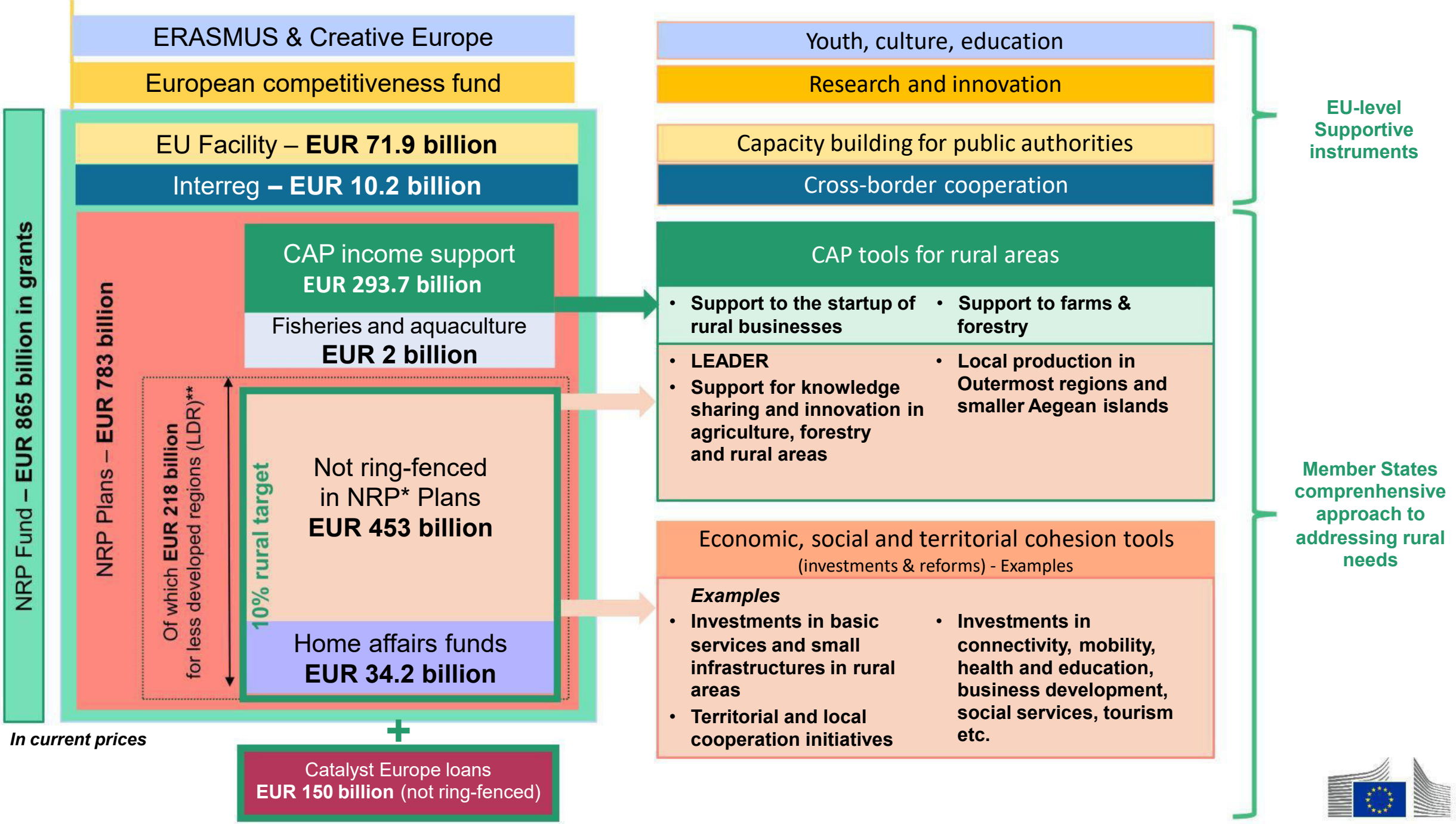

** CAP and CFP interventions above the ringfenced amounts may be counted towards the earmarking for less developed regions provided they are for the benefit of those regions

Ciljanje specifičnih tipova ruralnih područja

Mogući kriteriji za ciljanje:

- Udaljenost
- Demografski izazovi
- Geografska ograničenja
- Istočna granična područja
- Sjeverna rijetko naseljena područja i td.

Korisni resursi o ciljanju:

- Istraživanje o EU fondovima za ruralna područja
- OECD Izvještaj o jačanju ruralne otpornosti

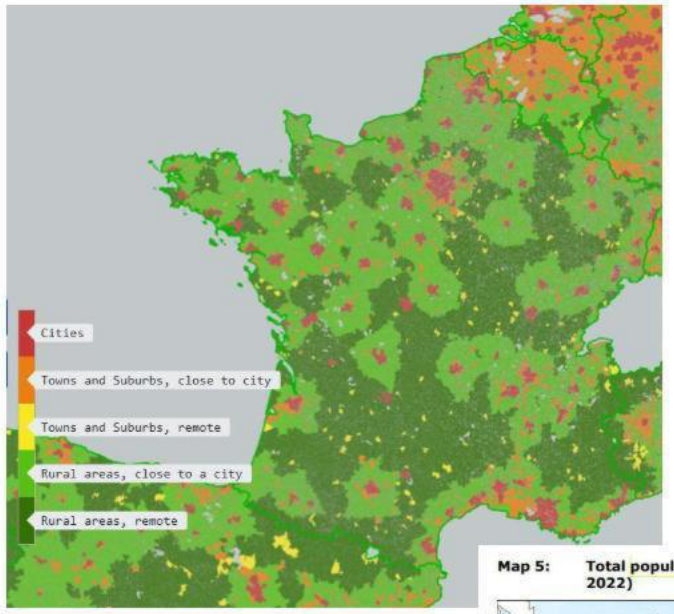

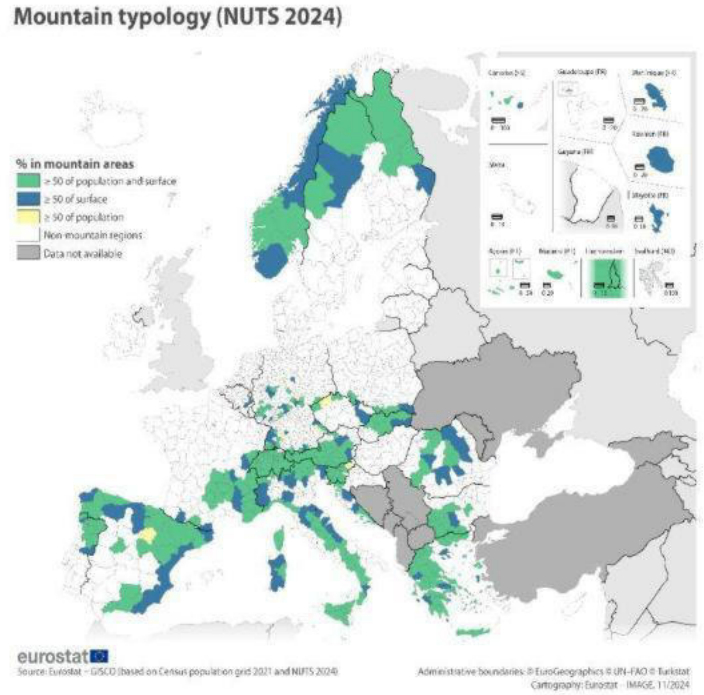

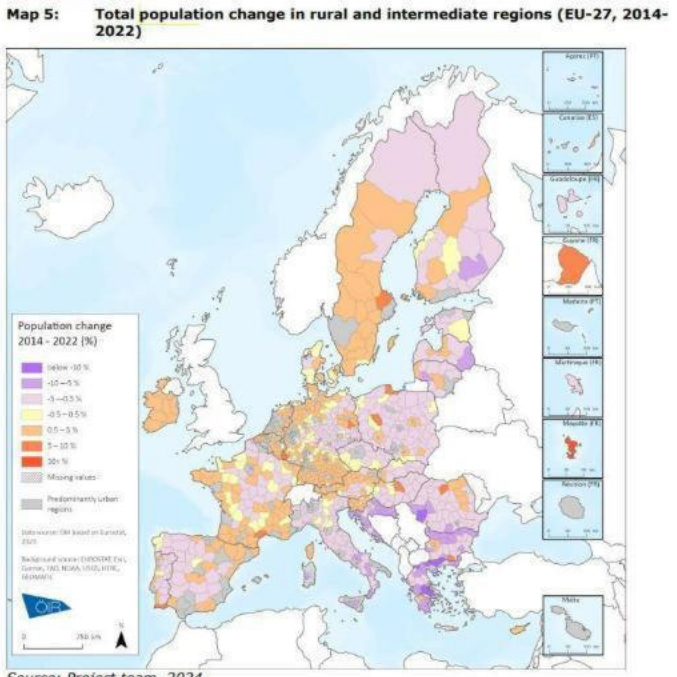

Višesektorska potpora putem lokalnog razvoja vođenog zajednicom (CLLD)

- LEADER je **obavezan u ruralnim područjima** koja se suočavaju sa **specifičnim nedostacima**
- Provodi se putem **integriranih strategija teritorijalnog razvoja** > Učinkovit za društveni kapital, otpornost zajednice, razvoj poslovanja, socijalnu uključenost, usluge – **ističe se dodana vrijednost!!**
- Mogućnost proširenja na **široki skup sektora politika** > lakša s novim okvirom

Primjer Poljske (Višefondovski CLLD) – primjer trenutnog programskog razdoblja:

190 višefondovskih strategija lokalnog razvoja

- Holistički skup prioriteta:
  - Gospodarska diverzifikacija, lokalni prehrambeni sustavi, pametna sela (ZPP/EAFRD)
  - Infrastruktura i obnova sela, zelena tranzicija (ERDF)
  - Zapošljavanje i radna mjesta, osposobljavanje, socijalna uključenost i cjeloživotno učenje (ESF)

Ostvarivanje sinergije za integrirani pristup

europes budget-KF0126013ENN.pdf

Plan NRP-a trebao bi:

- obuhvaćati sveobuhvatan i koherentan **paket mjera.**
- utvrditi **koherentne pristupe** rješavanju izazova na odgovarajućoj razini
- Obrazložiti **komplementarnost i sinergije** **između različitih mjera koje podržavaju različita područja politika i ciljaju različite skupine korisnika** – članak 22.2 (n); uključujući koordinaciju, dosljednost i sinergije s drugim programima i instrumentima Unije – članak 4.

Koraci koje je potrebno poduzeti:

- Organizirati sveobuhvatno **partnerstvo** i višerazinsko upravljanje u skladu s nacionalnim institucionalnim okvirom
- Utvrditi ključne **izazove** na nacionalnoj, regionalnoj i teritorijalnoj razini
- Utvrditi skup **mjera** potrebnih za rješavanje izazova
- Definirati **elemente** obračuna troškova i provedbe (prekretnice, ciljevi, rezultati) po mjeri
- Gdje je relevantno, predvidjeti strukture upravljanja za **koordinaciju provedbe i izgradnju kapaciteta** za uprave i promotore projekata (dio relevantan za integrirani teritorijalni razvoj i CLLD/LEADER)

Uredba o NPR-u

Članak 74. Inicijative za teritorijalnu i lokalnu suradnju
1 (b) LEADER kao vrsta lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice
2 (c) Strategije pametnih sela

Članak 76. Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice
1: Metoda CLLD-a uključujući strategiju (definirana u članku 75.)
2: Potpora pripremi strategije i provedbi operacija
3 i 4: Zadaće lokalnih akcijskih skupina

Članak 75. Integrirani teritorijalni i urbani razvoj
1. Relevantan i za razvoj pod vodstvom zajednice usmjeren na ruralna područja
2. Sadržaj strategija, uključujući doprinos ciljevima iz članaka 2. i 3. (široki raspon ciljeva nacionalnog programa reformi)
3. Odabir strategija

Članak 77. Potpora u okviru LEADER-a
1. (a) – (d) primjena pojednostavnjenih mogućnosti obračuna troškova
2. Potpora u okviru LEADER-a za pripremu i provedbu

Uredba o ZPP-u

Članak 5. stavak 1. Vrsta potpore (ZPP)
1. LEADER je intervencija u okviru ZPP-a (točka (I))
2. LEADER se ne može financirati namjenskim dodjelama (ring-fenced alokacije) za ZPP

Članak 18. LEADER-a
1. Potpora za pripremu i provedbu strategija u skladu s uvjetima iz članka 76. obvezna je za države članice
2. Obuhvaćaju barem ruralna područja s posebnim nedostacima
3. i 4. ostala pravila o potpori

Uredba o praćenju proračuna i okviru uspješnosti

Višesektorska potpora, integrirani teritorijalni alati
Područje intervencije 335: lokalni razvoj pod vodstvom zajednice/LEADER i drugi integrirani teritorijalni alati
Doprinos okolišnim, klimatskim i socijalnim ciljevima; pokazatelji ostvarenja i rezultata

LEADER/CLLD u Uredbi o NRPP-u

- **Članak 22.2 (h), (I) promicanju korištenja intervencija suradnje iz članka 74. [intervencije suradnje], uključujući integrirana teritorijalna ulaganja u gradove, urbana, ruralna i obalna područja, lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (CLLD) ili druge teritorijalne strategije, uključujući strategije pravedne tranzicije i pametne specijalizacije, kao i LEADER**
- ***LEADER kao vrsta integriranog teritorijalnog razvoja (članak 75.)***
- LEADER LAG-ovi mogu obuhvaćati i druge sektore (regionalne i socijalne sektore te sektore zapošljavanja) izvan ZPP-a – **višesektorska potpora** (vidjeti stavku 335. Priloga Uredbi o praćenju proračuna)
- Zadržana je **potpuna metoda LEADER/CLLD** (odozdo prema gore, javno-privatna, teritorijalna, strateška, inovacijska, suradnja i umrežavanje) (članak 76.)
- **Funkcije lokalnih akcijskih grupa**: zadržane (čl. 76.). Ne postoji odredba o delegiranju drugih funkcija LAG-ovima
- **Šira upotreba pojednostavljenih mogućnosti obračuna troškova (SCO) za LEADER:**
  - obvezne pojednostavljene mogućnosti financiranja za tekuće troškove/upravljanje LAG-ovima (članak 77. stavak 1. točka (a))
  - Obvezni jednokratni iznosi za projekte koji ne premašuju 20 000 EUR (članak 77. stavak 1. točka (b))
  - Neobvezni paušalni iznosi za novoosnovana ruralna poduzeća (do 100 000 EUR) (članak 77. stavak 1. točka (c))
  - Poticanje primjene pojednostavnjenih mogućnosti financiranja za druge projekte LEADER-a.
- **Općenito, lakša integracija/sinergije LEADER-a/CLLD-a s drugim područjima politike** (regionalnim, socijalnim, radnim) u višesektorske CLLD-ove zahvaljujući jedinstvenom fondu (npr. jedinstvena revizija, zahtjevi za izvješćivanje)

LEADER u Uredbi o ZPP-u / CLLD u Uredbi o ZRP-u

ZPP:

- **Obvezno za svaku državu članicu**: Države članice pružaju potporu za pripremu i provedbu lokalnih razvojnih strategija LEADER-a (članak 18. stavak 1. Uredbe o ZPP-u)
- LEADER će poticati **socijalnu, gospodarsku, okolišnu i digitalnu tranziciju ruralnih područja** i **graditi društveni kapital** (uvodna izjava 14. i članak 18. stavak 4. Uredbe o ZPP-u).
- **obveza provedbe na ruralnim područjima uzimajući u obzir područja u posebno nepovoljnom položaju**
- LAG projekti **uključuju**: start-up ruralnih poduzeća, prerada na PG, diversifikaciju poljoprivrednih djelatnosti (uključujući agroturizam), izravnu prodaju poljoprivrednih proizvoda, inovacije i digitalizaciju
- Potpora **usmjerena** na: projekte s dodanom vrijednošću za ruralne zajednice, poljoprivrednike i posjednike šuma, kao što su socijalna, okolišna, digitalna i gospodarska preobrazba ruralnih područja, promocija rodne ravnopravnosti i socijalne inkluzije, poboljšanje dobrobiti stanovnika ruralnih područja i jačanje društvenog kapitala

ZRP:

- U Čl. 3, Države članice **u svojem NRP planu uzimaju u obzir posebne potrebe ribarstva, akvakulture i obalnih zajednica**, a posebno malog priobalnog ribolova u skladu s člankom 22. stavkom 2. točkom (i) [Uredbe o NRP-u].

Strategija EU-a za otporne, prosperitetne i pogodne obalne zajednice *(10.06.2026.)*

https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/10-06-2026-commission-presents-first-ever-eu-strategies-for-islands-and-coastal-communities_en

Donosi preporuke EK za države članice u NRPP-ovima vezano za CLLD:

Poglavlje 2.1 Prosperitetne obalne zajednice, podpoglavlja:

(1) Jačanje i diverzifikacija tradicionalnih sektora plavog gospodarstva

(2) Mogućnosti za inovacije, znanje o moru i nove poslovne modele

Vodeće akcije – Komisija, ističe:

- *u kontekstu **Vizije za ribarstvo i akvakulturu do 2040. godine**, staviti će poseban naglasak na otpornost, održivost i prosperitet obalnih zajednica*
- *podržat će stvaranje klastera i lanaca vrijednosti plavog biogospodarstva u obalnim zajednicama putem pristupa lokalnog razvoja vođenog zajednicom, u okviru buduće Inicijative EU za inovacije u plavom biogospodarstvu*

Poglavlje 2.2 Otporne obalne zajednice, ističe:

***Komisija potiče** inicijative lokalnog razvoja vođenog zajednicom u obalnim i ribarskim područjima (FLAG-ovi/LAG-ovi) kako bi podržala upravljanje morskim resursima, obnovu i projekte temeljene na prirodi.*

Poglavlje 2.3 Pogodne obalne zajednice, ističe:

***Komisija potiče** države članice i lokalne zajednice da nastave promicati inicijative za plavu i pomorsku baštinu putem CLLD-ova i svojih FLAG-ova te drugih programa i inicijativa na lokalnoj i nacionalnoj razini.*

Itd.

CLLD u ribarskim/akvakulturnim područjima

(RPSO, FAMENET)

Donosi pozitivnu socio-ekonomsku dinamiku i okolišne promjene:

- Poticanje **inovacija** u lokalnim (ribarskim/akvakulturnim) zajednicama
- **Integriranje** ribarstva/akvakulture u razvojne procese
- Stvaranje i održavanje **lokalnih radnih mjesta**
- **Potpora lokalnim poduzećima** – novim i raznolikim
- Akcije **zaštite okoliša** – u većini područja, ali u različitim stupnjevima!
- Poticanje prelaska na smanjenje korištenja energije i resursa (kružno gospodarstvo, obnovljivi izvori energije…) – ali još uvijek u ranoj fazi

Preporuke:

- Mala količina novca može puno značiti - potreban je dovoljan proračun i osoblje
- Vrijedan alat za osiguravanje da novac EU ide za stvarne potrebe
- Moćan alat za uključivanje lokalnih zajednica u ostvarivanje ciljeva EU
- Manje administrativnih zahtjeva
- Brži i jednostavniji postupci

Da se malo još podsjetimo….LEADER/CLLD

- Od 2009. godine, u ribarskim područjima primjenjuje se integrirani, partnerski pristup odozdo prema gore, modeliran prema LEADER-u.
- **U to vrijeme, još se nije zvao CLLD; termin je uveden u financijskom okviru za razdoblje 2014. – 2020.**, iako se u ruralnim područjima i dalje naziva LEADER.
- Od 2014. godine također je postalo moguće kombinirati više izvora financiranja u jednu lokalnu razvojnu strategiju, poznatu kao „višestruko financiran” CLLD.
- Za razliku od Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD), gdje je LEADER obavezan, ni Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) ni njegov nasljednik, Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu (EMFAF), nisu zahtijevali od država članica da provode CLLD u ribarskim područjima.
- Danas je osnovano više od 350 lokalnih akcijskih skupina u ribarstvu (FLAG) u 20 država članica, koje pokrivaju ne samo obalne regije već i neka kopnena područja s proizvodnjom akvakulture.

LEADER/CLLD danas i u novom razdoblju

	Planovi ZPP-a za razdoblje 2023. - 2027.	Predložene uredbe o VFO-u 2028.–34.
LEADER je obvezan za sve države članice	DA	DA
Minimalna dodjela financijskih sredstava utvrđena na razini EU-a	DA	NE, fleksibilnost za države članice
Metoda LEADER/CLLD – uloga lokalnih akcijskih grupa	DA	DA
Pojednostavljene mogućnosti obračuna troškova	neobvezno, poticano	obvezni za neke troškove, drugi neobvezni ili poticani
CLLD/LEADER obuhvaća druga područja politike izvan ZPP-a	DA, ali različita pravila za ESF+ i EFRR (administrativno opterećenje)	DA, jedan sustav NRP fonda za olakšavanje integracije i sinergija
Umrežavanje LAG-ova na nacionalnoj razini i razini EU-a	DA	DA
Operativni detalji: vremenski raspored i organizacija odabira strategija lokalnog razvoja, opcija glavnog fonda, udio tekućih troškova, delegiranje dodatnih funkcija LAG-ovima	DA, definirano na razini EU-a	NE, fleksibilnost za države članice
Obveza obuhvaćanja ruralnih područja u nepovoljnom položaju	nema	DA

Sumirajmo
CLLD i LEADER ostaju u okviru NRP Fonda

- **CLLD je definiran kao zajednički alat** u različitim fondovima i primjenjuje se i u ruralnim (kopnenim i obalnim/ribarstvenim) područjima
- Europska komisija štiti mogućnost korištenja CLLD i LEADER-a, pri čemu LEADER kroz ZPP u okviru NRP zadržava obveznim
- **Zajednička pravila primjenjivat će se na svim područjima**, a **financiranje** će dolaziti **iz jednog konsolidiranog fonda**
- Smanjivanje administrativnih opterećenja i ubrzanje provedbe, uz manje kašnjenja povezanih s birokracijom na nacionalnoj razini

Usuglašene preporuke na EU razini

- **Lokalni razvoj je više od same politike - radi se o tome da se ljudima daju alati za oblikovanje vlastite budućnosti.** Pristupi poput LEADER-a i CLLD-a pokazali su kako inicijative odozdo prema gore mogu učiniti ruralne i obalne zajednice otpornijima, inovativnijima i povezanijima.

- Povećanje alokacija za CLLD-LEADER
- Financiranje temeljeno na uspješnosti
- Zajednička pravila za provedbu CLLD-LEADER-a usmjerena:
  - smanjenju birokratskog/administrativnog opterećenja dodanog na nacionalnoj razini, te
  - pojednostavljenju prilagođenom stvarnosti projekata koje vodi zajednica, bez stvaranje prepreke pristupu za male dionike
- Predfinanciranje rada F/LAG-ova (upravljanje LRS) i predfinanciranje projekata
- Paušalni iznosi za male projekte

Promjene VFO-a - izazovi za budućnost LEADER/CLLD-a u Hrvatskoj

moramo znati koliko vrijedimo i što želimo

Prvi izazov

- odlučivanje o budućnosti CLLD-LEADER-a u Hrvatskoj spušteno na nacionalnu razinu *(nema osigurane alokacije, ne znamo s kojim sredstvima za što i gdje planiramo…)*

- kroz NRP, spajanje kohezijske politike, ZRP i ZPP-a (politike ruralnog razvoja) - *može doći u pitanje CLLD-LEADER u obliku kakvog ga sada provodimo*

Drugi izazov

- razumijevanje nas samih (F/LAG-ova) o kakvim se promjenama u VFO-u radi, kakve one mogu imati implikacije ne samo na ono što ćemo morati promijeniti u svom radu

- u kojoj mjeri smo sposobni i spremni djelovati kako na promjene u svom radu u provedbi CLLD-LEADER-a, tako i svojim utjecajem na institucije u Hrvatskoj

Ključan je trenutak za dogovor

- ***i dizanje naših glasova***
- **Novi VFO donosi nove izazove – moramo utvrditi što želimo** kao rezultat procesa dogovora oko novom VFO-a kako bi se osiguralo buduće uspješno funkcioniranje CLLD-LEADER-a u Hrvatskoj.
- Potrebno je **definirati svrhu i ciljeve našeg zajedničkog djelovanja** kako bi se moglo **razraditi, planirati i provesti aktivnosti za očuvanja položaja i uloge CLLD-LEADER-a**
- Moramo imati **pripremljene podloge, obrazloženje i čvrstu argumentaciju za zagovaranje** i za sve ostale aktivnosti i to u sva tri pravca, prema nacionalnim ključnim državnim tijelima ponajprije za MP, MRRFU - Nacionalni i regionalni plan partnerstva- te za Vladu i Sabor RH i prema drugima (J/PLS, stručna javnost i mediji).
- Naša argumentacija treba **dokazati zašto je CLLD-LEADER program poseban i neophodan** u politikama regionalnog, ribarskog i ruralnog razvoja ali u drugim politikama (demografske, socijalne, zelene, sigurnosne, funkcionalne i fiskalne decentralizacije i dr.) i u ukupnom razvoju Hrvatske – **za što, za koga i na kojim teritorijima primjene.**
- *Argumentacija polazi od **dosadašnjih rezultata koje smo postigli i ukazuje na prilike i mogućnosti** u budućem razdoblju*
- Trebamo **pokazati sve prednosti i posebnosti CLLD-LEADER-a koje nema niti jedan drugi program**, niti javne politike i što je to čime on doprinosi uspješnosti ruralnom i ukupnom razvoja Hrvatske.